

9. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture, Poreč, 23.–25. studenoga 2005.

Glavni je organizator devetoga AKM seminara, održanoga potkraj studenoga u Poreču, bilo Hrvatsko muzejsko društvo. Izlaganja i radionice okupili su stotinjak knjižničara, muzealaca, arhivista i informatičara usmjerenih na međusobnu razmjenu iskustava na područjima svojega djelovanja. Ovogodišnja su izlaganja bila podjednako usmjerena na nekoliko tema: digitalne sadržaje, zajedničke karakteristike i probleme AKM ustanova te utjecaj suvremenoga informacijskog okruženja na razvoj programa i projekata u baštinskim ustanovama.

Program seminara otvorio je Gordon Dunsire izlaganjem *The Common Information Environment: A Newly Emerged Concept*. Zajedničko informacijsko okruženje skup je usluga koje bi trebale omogućiti jednostavan i odgovarajući pristup najširem skupu informacijskih resursa koji udovoljavaju potrebama svih vrsta korisnika. To podrazumijeva suradnju uprave i svih informacijskih ustanova u razvijanju zajedničkoga modela i stvaranju i održavanju interoperabilnih sadržaja. Prikazano je kako se pojam zajedničkoga informacijskog okruženja razvijao u Škotskoj, područje njegova bavljenja i proces institucionalizacije.

Radovan Vrana u izlaganju *Sučelja prema digitalnim sadržajima* predstavio je grafička korisnička sučelja. Ona su, u općem smislu, najistaknutiji javni dio nekoga informacijskog sustava, a ujedno i pristupna točka raznorodnim digitalnim sadržajima. Njihova se važnost ponajprije ogleda u mogućnosti korisnika da ispuni željeni zadatak pronalaska i pristupa informacijama unutar sustava u skladu sa svojim očekivanjima, željama i potrebama. Predstavljane su određene konceptualne postavke razvoja sučelja te nekoliko primjera sučelja digitalnih knjižnica.

Lana Križaj vodila je panel diskusiju *Nacionalni program digitalizacije AKM građe*. Namjera je rasprave, u kojoj je sudjelovalo i više članova Radne skupine za izradu prijedloga nacionalnog programa digitalizacije, bila informirati stručnu zajednicu o pokretanju ove inicijative i postignutim rezultatima. Navedeni je program usmjeren prema izražavanju dugoročne politike digitalizacije, a bit će poveznica između dosadašnjih napora struke u oblikovanju i vođenju pojedinačnih projekata digitalizacije i institucionalne podrške, nužne za provedbu programa. Predstavljena je prva inačica Prijedloga nacionalnog programa digitalizacije AKM građe, koji je izradio Jozo Ivanović iz HDA. Na temelju ove prve verzije dokumenta Radna je skupina svoje zadatke prepoznala u trima aspektima djelovanja: izradi dokumenta strategije, odnosno Nacionalnom programu digitalizacije kao temeljnom prvom proizvodu, radu na samom projektu kao drugoj fazi rada te izradi portala radnoga naziva "Hrvatska baština", koji će, u trećoj fazi, biti rezultat projekta.

U izlaganju *Elektronički repozitoriji – budućnost očuvanja baštine?* Hrvoje Stančić bavio se konceptom elektroničkih repozitorija i područjima njihove upotrebe. Analizirani su preduvjeti koje je na institucijskoj razini potrebno zadovoljiti za uspješno razvijanje elektroničkih repozitorija od kojih se zahtijeva profesionalni pristup procesu očuvanja i primjena prikladnih postupaka. Istaknuta je potreba za njihovom certifikacijom i objašnjeni oblici i mogući postupci certifikacije, jer se tek na taj način oni

mogu strukturirati prema kvaliteti i institucijskoj usmjerenosti k elektroničkom očuvanju, što predstavlja nuždan uvjet za stjecanje povjerenja kod stvaratelja elektroničkoga gradiva, a i kod korisnika elektroničkih repozitorija.

Dva su izlaganja bila posvećena Sustavu za preuzimanje i arhiviranje obveznog primjerka hrvatskih mrežnih publikacija, zajedničkom projektu Sveučilišnoga računskog centara (Srce) i Nacionalne i sveučilišne knjižnice (NSK), predstavljenom na prošlom AKM seminaru. Miroslav Milinović i Nebojša Topolščak iz Srca još su jednom u izlaganju *DAMP II Digitalni arhiv mrežnih publikacija: nova funkcionalnost – novi planovi* opisali sustav, njegov funkcionalni model i strukturu te načine njegove uporabe. Iznijeli su i konkretne planove razvoja te pokazali dosadašnje rezultate, odnosno ostvarena unapređenja sustava, kojega je prva verzija puštena u rad potkraj 2004. godine. Sonja Pigac i Tanja Buzina predstavile su digitalni arhiv NSK, u kojem je do studenoga 2005. bilo arhivirano 1018 naslova hrvatskih mrežnih publikacija. U izlaganju *Selektivno arhiviranje hrvatskog weba: rezultati i otvorena pitanja* analizirale su uspješnost dosadašnjih pobiranja prema vrstama građe, tehničke poteškoće kod pobiranja određenih mrežnih sadržaja i važnost preciznoga definiranja granica publikacije. Kao važne čimbenike za nastavak rada na projektu arhiviranja hrvatskoga weba istaknule su unapređenje funkcionalnosti sustava, uspostavljanje veće suradnje s nakladnicima na webu, rješavanje pitanja pristupa arhivu općenito i načina trajnoga čuvanja sadržaja arhiva.

When three become one: The new cross-sectorial agency in Norway for archives, libraries and museums: plans and perspectives izlaganje je Tone Eli Moseida, u kojem je predstavljen rad Norveške uprave za arhive, knjižnice i muzeje. Njezino je osnivanje početkom 2003. potaknuto utjecajem suvremenih tehnologija na uporabu informacijskih izvora, koje je u prvi plan istaknulo zajedničke karakteristike i slične probleme tradicionalno različitih ustanova. Među glavne se aktivnosti ovoga tijela 2004.–2006. ubrajaju unaprjeđivanje učenja i prezentacije gradiva u AKM ustanovama, poboljšanje online dostupnosti znanju i kulturnim resursima, razvijanje i jačanje upravljanja zbirkama u pojedinim ustanovama te podizanje svijesti javnosti o njihovim zadacima i aktivnostima. Predstavljene su važnije inicijative i programi ovoga tijela: Kulture Net Norway (Internet portal norveške kulture), The Library Report, BRUDD projekt, Den kulturelle skolesekken (nacionalna inicijativa za promicanje umjetnosti i kulture na području obrazovanja), Archives Survey Project (namijenjen predstavljanju i zaštiti arhivskih izvora i njihovu promicanju u javnosti), The Norwegian Digital Library i The Museum Reform.

Žarka Vujić i Jadranka Lasić-Lazić s Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskoga fakulteta u Zagrebu u radu *Školovanje informacijskih stručnjaka i u njemu mjesto onih posebno vezanih uz baštinske institucije* predstavile su novi studijski program Odsjeka usklađen s Bolonjskom deklaracijom. Izložile su Bolonjski proces, njegovu povijest, dokumente i načela iz kojih su proistekle četiri teme reforme visokoga obrazovanja u Europi: reforma programa radi harmonizacije i osiguravanja mobilnosti nastavnika i studenata, priznavanje akademskih diploma, izgradnja sustava za kontrolu kvalitete te izgradnja sustava cjeloživotnoga učenja. Detaljnije je obrazložen trogodišnji dodiplomski studij informacijskih znanosti, koji će ili omogućiti svojevrsnu završnost u

području stvaranja i upravljanja muzejskom i baštinskom dokumentacijom ili osigurati nastavak diplomskoga studija muzeologije i upravljanja baštinom.

Tinka Katić, Goran Zlodi i Jozo Ivanović u izlaganju *FRBR i CRM: perspektive harmonizacije modela* usporedili su i raščlanili IFLA-ine funkcionalne zahtjeve za digitalne zapise i ICOM-ov konceptualni referentni model. U *Muzealizaciji jezika* Irena Kolbas bavila se mogućnostima muzealizacije jezika kao primarnoga elementa nematerijalne baštine. Brojnost jezika i govora, lokalnih i individualnih idioma, koji se neprestano mijenjaju, muzejskoj struci predstavljaju veliki izazov. Problematizirane su moguće teoretske postavke sustavnoga i dosljednoga muzealiziranja jezika, a dio izlaganja bio je posvećen i jezičnoj slici Hrvatske kao primjeru složenosti teme.

Hartmut Prasch u *From Local Museum to Regional Information Center – The development of the Museum of Folkart and Tradition Spittal/Drau, Austria* izložio je povijesni razvoj ove ustanove od njezinih skromnih početaka 1958. do suvremenoga informacijskog centra koji danas broji 25 000 izložaka. Gradska je uprava omogućila smještaj muzeja u poznatoj renesansnoj palači, a 1991. izrađen je njegov dugoročni razvojni koncept. Planirani cilj uspostavljanja muzeja kao informacijskoga centra regije ostvaren je u nekoliko koraka: nova postava muzeja, uporaba suvremenih tehnologija u izgradnji multimedijских informacijskih sustava, razvoj edukativnih programa, suradnja sa strateškim partnerima u zajednici i osiguranje stabilnoga financiranja ustanove.

Vlatka Lemić govorila je o *Arhivskom gradivu u ne-arhivskim ustanovama* gdje je iznijela problem evidentiranja i predstavljanja arhivskoga gradiva u muzejima, knjižnicama, zavodima i drugim ustanovama. U izlaganju su opisani uloga arhivske službe i državnih arhiva u odnosu na arhivsko gradivo izvan arhiva, kao i pravni propisi koji reguliraju navedene aktivnosti. Nakon kratkoga historijskog osvrtu najviše je pozornosti posvećeno trenutnom stanju, s osvrtom na Registar arhivskih fondova i zbirki RH kao središnju nacionalnu evidenciju arhivskoga gradiva i ulogu suvremenih arhiva kao informacijskih središta.

Maja Cvitaš, Bojana Dalbelo Bašić i Marko Tadić predstavili su projekt *Automatsko indeksiranje deskriptorima Eurovoca (AIDE)*. Cilj projekta jest izrada inteligentnoga sustava za automatsko indeksiranje službenih tekstova na hrvatskom jeziku preporučenim nazivima Pojmovnika Eurovoc. To će biti javno dostupan alat za sadržajnu obradu službenih dokumenata, a time i dio informacijske infrastrukture tijela javne vlasti RH. Služit će bržem i boljem indeksiranju pojedinačnih tekstova pri njihovu nastajanju te indeksiranju već postojećih zbirki elektroničkih dokumentacijskih fondova. Faze rada na projektu odvijat će se kroz suradnju stručnjaka triju područja djelatnosti, nositelji kojih su Hrvatska informacijsko-dokumentacijska referalna agencija (HIDRA), Zavod za elektroniku, mikroelektroniku, računalne i inteligentne sustave Fakulteta za elektrotehniku i računarstvo Sveučilišta u Zagrebu i Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Nada Vrkljan Križić predstavila je *NEMO – PROJEKT BRICKS I PARMSKU POVELJU*. Parmska je povelja dokument sastavljen na razini država članica EU radi očuvanja i vrjednovanja europske kulturne i znanstvene baštine preko zajedničke i usklađene uporabe novih informatičkih baza podataka iz jedne zajedničke baze na razini Europe. Njome se reguliraju pravila ponašanja te različita kvalitativna i pravno-etička

pitanja u svezi s javnim internetskim stranicama, njihovim sadržajima i načinom uporabe, osiguravanje njihove maksimalne dostupnosti i načini zaštite te proširenja mreže na nove zemlje članice i njezina daljnjega razvoja. Krovna institucija koja se brine o mreži jest MINERVA Europe (Ministerial Network for Valorising Activities in Digitisation) sa sjedištem u Rimu. BRICKS, koji je proglašen najvažnijim i najinovativnijim ICT projektom europskoga kulturnog prostora, program je koji se bavi građenjem i povezivanjem elektroničkih sustava za integrirane usluge namijenjene izgradnji zajedničke digitalne memorije europske kulturne baštine. Projekt predviđa udruživanje postojećih digitalnih baza podataka u jednu zajedničku, svima dostupnu Digitalnu knjižnicu, što ustvari obuhvaća sve vidove digitalnih memorija.

Namjena je *Prezentacije projekta »Zaštita starih hrvatskih novina«* bila upoznati AKM zajednicu s potrebama i prioritetima u sustavnom skupljanju podataka o novinskom fondu hrvatske nacionalne baštine. Lea Lazzarich predstavila je projekt koji je 2002. pokrenula Komisija za zaštitu knjižne građe HKD-a, a i rezultate dosadašnjih istraživanja provedenih u 50 knjižnica svih vrsta. Program je nastao radi točnoga utvrđivanja stvarnoga broja očuvanih naslova novina, ispitivanja njihove kompletnosti i evidentiranja imatelja kako bi se stekao uvid u stanje novinskoga fonda na području Hrvatske, odredili prioritetni naslovi i primjerci za zaštitu te, konačno, radi pristupanja njihovoj sveukupnoj sustavnoj i organiziranoj zaštiti.

Program seminara uz izlaganja je obuhvaćao i raznovrsne radionice, u koje se svake godine aktivno uključuje sve veći broj sudionika:

1. *Inventariziranje u muzejima* bavilo se određenjem pojma inventarizacije u kontekstu stručne terminologije muzejske dokumentacije i određenjem inventarizacije kao stručnoga postupka u obradi muzejske građe prema odredbama Pravilnika o sadržaju i načinu vođenja muzejske dokumentacije o muzejskoj građi. Uz to raspravljalo se i o neovisnosti samoga postupka naspram alata kojim se stvara dokumentacija o muzejskom fondusu. Primjeri rada Gradskoga muzeja Varaždin, Zavičajnoga muzeja grada Rovinja, Muzeja Mimare i Muzeja Slavonije Osijek prikazali su obradu primarne i sekundarne dokumentacije, izradu kataloga muzejskih predmeta za pojedine zbirke i izbor nazivlja i razradu klasifikacije muzejskih i galerijskih predmeta za pojedinu vrstu građe.

2. Radionica *Standardi pedagoške dokumentacija* bila je posvećena dokumentiranju edukativne djelatnosti, sve značajnije aktivnosti muzeja i knjižnica koja kao takva zahtijeva i primjereno vođenje dokumentacije. Radi boljega i potpunijeg uvida u sve edukativne aktivnosti potrebno je stvoriti model koji će ih najbolje opisivati, iz kojega bi mogao nastati standard za vođenje pedagoške/edukativne dokumentacije u AKM ustanovama. Predloženo je da bi jedan od rezultata radionice mogao biti projekt koji bi se mogao uputiti Ministarstvu kulture radi izrade računalnoga programa za vođenje dokumentacije o ovim aktivnostima.

3. U radionici *Subject Analysis at the Collection Level* govorilo se o formiranju i sadržajnoj obradi zbirki, ponajviše na primjeru Scottish Collections Network (SCONE – <http://scone.strath.ac.uk/service/index.cfm>) te o upotrebi programa Conspectus za sadržajnu analizu zbirki s posebnim naglaskom na Research Collections Online (RCO). Stručnjaci iz arhiva, knjižnica i muzeja predstavili su praksu svojih struka na području

sadržajne obrade gradiva u svojim ustanovama. O opisu zbirke govorilo se i na primjeru Zbirke razglednica i načinu sadržajne obrade gradiva u NSK.

4. U radionici *Restauratorsko-konzervatorska dokumentacija* predstavljena je nedavno osnovana restauratorska radionica za slikarstvo i polikromiranu skulpturu u Muzeju grada Šibenika te konzervatorsko-restauratorska dokumentacija radova na slikama iz Župne crkve Presvetoga Trojstva u Legradu. Stručnjaci Središnjega laboratorija za konzerviranje i restauriranje HDA izložili su svoja iskustva u restauriranju i dokumentiranju radova na uvezima knjiga i gradivu velikoga formata, a prikazana su i iskustva sa stručnih posjeta u inozemstvu, sudjelovanja na međunarodnim stručnim skupovima, primjerice vođenje dokumentacije u Victoria & Albert muzeju u Londonu i njemačkim Bayerisches National muzeju u Münchenu i Germanisches National muzeju u Nürnbergu, te izvješće s trienala ICOM-CC-a u Nizozemskoj.

5. Radionica *Matičnost u AKM zajednicama* imala je za cilj prikazati matičnu djelatnost unutar svake zajednice kroz zakonske odredbe i provedbene propise te dosadašnja iskustva u njezinu obavljanju. Sudionici radionice imali su se prilike upoznati s poslovima i zadacima Hrvatskoga državnog arhiva kao matične ustanove arhivske službe i radom Sustava muzeja RH i Vijeća za matičnu djelatnost. Provođenje matične djelatnosti u pojedinim vrstama knjižnica prikazano je na primjeru županijske mreže narodnih i školskih knjižnica te načinu organizacije specijalnih knjižnica.

6. Izlaganja u radionici *Promicanje kulturnog turizma – Kulturno-turistički sadržaji u e-okruženju* bavila su se predstavljanjem destinacija i kulturne baštine na turističkim internetskim stranicama, značaju internetskih stranica baštinskih institucija za razvoj kulturnoga turizma i upravljanju digitalnim sadržajima. Raspravljalo se i o pozicioniranju kulturne baštine i primjeni internetskoga marketinga u njezinoj promociji, a predstavljene su stranice Hrvatske turističke zajednice te manifestacije Špancirfest. Sudionici radionice istaknuli su potrebu za suradnjom baštinskih ustanova, pojedinaca (kulturnih djelatnika) i turističkih zajednica u svrhu poboljšanja postojećih mrežnih sadržaja.

Vlatka Lemić